

יוצא לאור ע"י

ספרי הקריה

המרכז לספרי קודש
ותשמישי קדושה

רחוב אבני נזר 23 מודיעין עילית

ספריה

בס"ד / גליון 13 / אדר תשס"ב

עלון לסקירת ספרים

לשעה ולדורות

ואותיות שנשכחו חזרו ויסדום. אחת מן הדוגמאות באה לידי ביטוי בעלון זה, הם אוצרות רבותינו הראשונים על סדר התפילה, שהיו מונחים עד היום - במדת מה - בקרן זוית, וכינוסם לפונדק אחד - מאות רבות של שנים לאחר שנכתבו

תופעה זו היא מן המופלא מאתנו, ואיננה ניתנת להדרש ע"י קטני קטנים. ומגילת אסתר - הסתר, תשמש לנו בזה כתמרור ומשל - כי טעם וסיבה לכל נבואה או דבר תורה, אם על פי קביעתם של חכמי דור ודור, או שהדברים מסובבים על ידי מסובב הסיבות כי הוא לבדו עשה ועושה. כי הוא מראש - קורא הדורות.

הדין והדברים שהיו לאסתר המלכה עם חכמי ישראל בקשר לקביעתה לדורות, שופכים אור על ספרי דור ודור - מהם שנקבעו לדורות, מהם שנעלמו בצוק העיתים.

◇ ◇ ◇

לא כל ספר זכה לתפוצה כמו השולחן ערוך. ואם תורתם של הנביאים, התנאים והאמוראים ולאחריהם רבותינו הראשונים והאחרונים שאין חקר לתפוצתם - לעומת זאת תורתם של הגאונים, עומדת לעומת זאת במדת מה בקרן זוית.

אמנם לעיתים יש, ולאחר תקופה

23/3 הספר

מנהג ישר וכשר הוא
בקבילות קדושות
שהולך אדם אחד בכל ערב
שבת מבית לבית ותרמילו
בידו ומקבץ שמות הקרועים
במונחים בחורי הבית ובמקום
בזיון ואחרי כן קושרם יחד
ומצניעם במקום מוצנע כמו
עליות בית המדרש וכיוצא
בזה, ונכון וזה מכבוד התורה

אור צדיקים

מה צעלן?

- לשעה ולדורות
מגילת אסתר כמשל
- ליקוטי סופרים
חלילה לי לגעת בנוסח הישן
- תפילה למשה
פירושי הראשונים על התפילה
- ראשי תיבות
ראשי פרקים על ראשי תיבות
- כיצד לכתוב ר"ת
גזור ושמור
- ספרים חדשים
סקירה
- חידון
לנוער ולמשפחה

לאתנחתא וספרים אחרים

בס"ד

כל המגילות, הספרים
והמתנות לפורים

בספרי הקריה המתנות

ספרי קודש. ספרים לבר מצוה. ספרי קריאה. ספרי ילדים בצפוי נילון. ספרים באנגלית. מתנות יחודיות - כולל הטבעת שם. כיפות. ציציות. סליתות. בתי מזוזה. ועוד ועוד...

שעות פתיחה

א-ה: בוקר: 10.30-12.45
אחה"צ: 18.00-21.30
יום שישי: 10.00-12.15

ספרי הקריה

רח' אבני נזר 23 קריית ספר

טלפקס. 08-9741641

חלילה לי לגעת בנוסח הישן

רבי מאיר יונה (אב"ד סויסלויץ) כותב בשער ספר העיטור שהוציא לאור עם פירושו בשנת תרל"ג:
 ...והנה החל רוחי לפעם בקרבי אודות הספר הקדוש הזה ("העיטור", אשר עליו שקד שנים רבות להגיהו ולפרשו),
 אשר שערו שוממין וכפי גדולתו כן גדלה שממתו, כי עלה כולו קמשונים וכסו פניו חרולים, נלקה בחסר ויתר וחילוף,
 ובעז"ה כי צלחה לי להסיר בדיליו ולזקק את סיגיו, עד כי פנים חדשות היו לו והשיבותיו לקדמותו.
 מן הראוי לספר כי המדפיס הורשאי, ר' יצחק גולדמן, הציע לפני רבי מאיר יונה, כי יתקן את נוסח "העיטור"
 בפנים על פי הגהותיו בהערותיו ואם ירצה לשמור על הנוסח הישן המשובש יכניסנו להערותיו. אם יעשה כן, מקבל
 הוא המדפיס על עצמו את כל הוצאות הדפוס ואף יעזור לו בהוצאת שאר ספריו. אולם רבי מאיר יונה שנדעזע מן
 ההצעה, השיבו: חלילה לי לגעת בנוסח הישן אפילו הוא משובש. כל תיקון אינו אלא מסברא, ואם אטעה ח"ו, נמצא
 אני מכשיל את הרבים. (מפי נכדו יעקב רבינוביץ שמסר זאת לר' בנימין משה לויין בעל "אוצר הגאונים")
 רבותינו שבגולה ח"א עמ' 70

תפילה למשה

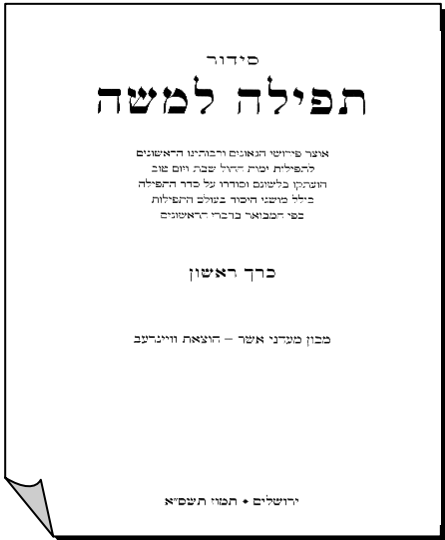
אוצר פירושי הראשונים על התפילות

615	ישמח משה
	• ריי בר יקר • אמרוהו • המהיר • שבלי הלקט • מלכו
	• רכינו בחיי • מוד.
618	ולא נתנו
	• ריי בר יקר • ראב"ן • שבלי הלקט • המהיר.
621	הוצאת ס"ת כשכת
	• אמרוהו • רש"י • המהיר.
622	על הכל
	• אמרוהו • רש"י • ראב"ן • איה"ח ח"א.
624	ברכות התורה
	• ריי בר יקר.
624	ברכות ההפסדה
	• ריי בר יקר • אמרוהו • ליקוטים פריש"י
626	צור כל העולמים
	• ריי בר יקר • אמרוהו • ראב"ן.
626	נאמן אתה
	• ריי בר יקר • אמרוהו • ראב"ן.
627	רחם על
	• ריי בר יקר • אמרוהו • ראב"ן.
627	שומעו
	• ריי בר יקר • אמרוהו • ראב"ן.

מחזור המפתחות

אחת מהיצירות המופלאות ביותר על סידור התפילה. ובעריכתם נעשתה מלאכת מחשבת של ממש. החל בליקוט דברי הראשונים, וכלה בצורת הגשתם. כל פרק

"רצוני להביע את שמחתי מקרב לב, על הופעת פנינה זו, המהווה מפתח של זהב הפותח לבני התורה שער להכנס לעולם התפילה המופלא... אין ספק שסידור חדש זה, המלא וגדוש מדבריהם של הראשונים אשר מפיהם אנו חיים, ומסודר על סדר התפילה בטו"ט ודעת דבר דבור על אופניו, ומתאים בעיקר לעולם התורה בני עליה, יהיה הוספה חשובה לאוצר התפילה של כלל ישראל" - מתוך הסכמתו של ראש ישיבת קמניץ רבי יצחק שיינר שליט"א.

+++

כמה וכמה הן הסיבות לכך שאוצרותיהם של רבותינו הראשונים על התפילה, לא היתה יד הכל ממששת בהן. אם מפאת פיזורם בספרים שלא על עניני התפילה, או מחמת סידורם והדפסתם שלא ברצף המקובל.

מלבד זאת, אם בא המעיין לעיין בדברי הראשונים הרי שעליו לעיין בספר אחר - את פירושו של האבדורהם. ספר שני מחזור ויטרי, וכו' וכו' - כינוסם של כל פירושי הראשונים על התפילה לפונדק אחד, היא מהדברים המתבקשים מאליהם, אלא שזכות זו נתגלגלה על ידו של מכון מעדני אשר, בראשותו של רבי אהרן שרגא לופיאנסקי שליט"א, המוכר ליודעי בין ערך תפילה מסידורו "עליות אליהו".

+++

שלשת כרכי "תפילה למשה" מהוים את

הדברים נעשית בטוב טעם ודעת, גם בעימוד ובכותרות הברורות. המפתח מסייע למצוא דברי חפץ, ותולדות הראשונים וספריהם, אוצרים בחובם ידיעות נכבדות.

ניתן לראות את הספר

מכתבים למערכת

לכבוד המערכת,
 הריני מודה לכם על "ספרא" עותק 12 ששלחתם לי, וכמו הקודמים נהניתי ממנו מאוד.
 עד היום קבלתי מכס מס' - - - אם לא קשה לכם נא תשלמו לי העותקים הנותרים [בפרט העותק שכולל סקירת הספר - - - שזכיתי בס"ד להו"ל].
 - - -
 בתודה ותזכו למצוות
 י.ב.
 טלז-סטון

נוטריקון

הוא מהמדות שהתורה נדרשת בהם. הנוטריקון - ראשי התיבות, נמצא בדברי חז"ל ובדברי הראשונים פרשני התורה כמו בעל הטורים, הרוקח ועוד.

אם יש בכתובת ראשי תיבות בכדי להקל על המחבר / המדפיס, או מהסיבה המעניינת שכתב רבי שלמה פיישר אב"ד קארלסבורג בהסכמתו לספר 'ראשי תיבות' (שטרן): הנה הא דנהוג חכמי ישראל להשתמש בנוטריקון של ר"ת מנהג ותיקין הוא ועיקר טעמן לקצר בלשונם גבי תורתם שנכתב כדי להרויח עת ללמוד וללמד ולהאריך יותר בתורתם שבעל פה ... ברם, בבואנו לכתוב ספר מאמר וכדו' לציבור, עלינו לזכור כי ראשי התיבות לא נועדו להקל על המחבר, אלא על הלומדים / הקוראים. מהד, הם יאבדו מהר מאוד את קשר הדברים אם במהלכו של עיון במערכה למדנית סבוכה הם יאלצו לקרוא: "זה דעת רבינו משה בן מימון, ומדויק כדבריו בדברי רבינו שלמה יצחקי, אמנם רבינו אברהם בן דוד השיג עליו..." מאידך, יש להקפיד להביאם בצורה שתקל על הלומד - ש"ע - יכול להיות שולחן ערוך כמו שיכול להיות סי' ש"ע... סק"י יכול להיות סימן ק"י ויכול להיות סעיף קטן י'. ש"מ יכול להיות שמע מינה כמו שהוא יכול להיות שיטה מקובצת... וע"ש יכול להיות עיין שם כמו על שם... (וראה מסגרת "כיצד לרשום ראשי תיבות?")

אוצרות ראשי תיבות

שלשה ספרים המדירים ופותרים ראשי תיבות מצויים כיום:

1. ספר ראשי תיבות כולל לערך ששה עשר אלף ראשי תיבות... נערך ומסודר מאתי הק' אברהם יצחק... שטרן. - ספר זה מופץ כיום ע"י הוצאת המוסד לעידוד לימוד התורה.
2. אוצר ראשי תיבות בלשון וספרות מימי קדם ועד ימינו, מאת שמואל אשכנזי ודב ירדן, הוצאת מוציאם לאור. בסוף הספר ישנה רשימה של קבצי ראשי תיבות בהם השתמשו בחיבור: חות יאיר (פורטו); הדרת זקנים (ד" פאס); סייג לתורה (וורמש); אוצר השמות (שולבוים); כתנת יוסף (יוחזקאל); ראשי תיבות (לאדערער); ראשי תיבות (שטרן - הניל מסי' 1); הנוטריקון הסימנים והכינויים (היילפרין); אוצר כנויי השם (חיות); קונטרס ראשי התיבות השכיחים ביותר (וולפיש); מפתח לראשי תיבות (באדר) - מלון חדש מנקד (אבן שושן). - בהקדמת הספר מופיעה תודה לאלו "שסעדו אותנו בלקוטים של ראשי תיבות", מתוכם מעניין לציין את הגאון רבי שמעון יוזיק, ורבי בצלאל לנדוי - זכרונם לברכה.
3. קובץ ראשי תיבות וקיצורים לתלמידים למדרישים ולמפרשים, ליקט סידור וערך ד. ז. מלמד, הוצאת ספריית. נוסף על כך קיימים גם בסופם של ספרים רבים פתיחת ראשי תיבות כמו במשני"ב ועוד.

ובעידן הממוחשב - בפרייקט השו"ת של בר אילן החל מגירסה 8 מכילה גם פתיחת ראשי תיבות בחלק מהמאגרים - לחיצה על ראשי התיבות פותחת חלון עם הפתרון.

קריאת התורה וכדו'.

שגיאות שנגרמו עקב פתיחת ראשי תיבות לא נכונה נמצאים למכביר. ונציין כמה מהן:

"...ואמנם לענ"ד נראה דתיבת בב"ב נדפסה בטעות וצ"ל בבלי, והיה כתוב בראשי תיבות, וטעה המדפיס וכתב בב"ב" (נודע ביהודה קמא אר"ח י"ט).

"...ונהגה הך ראשי תיבות ואצ"ל הא"מ לי. יש לפרש דכוונתו דא"צ לומר לי ולא דאין צריך לכתוב לי..." (עין יצחק ח"ב אבה"ע סי' י"א)

רש"י דברים י"א י"ח - הניחו תפילין עשו מזוזות, הובא בשם הגר"א (הובא בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' י"ג), שהיה כתוב בר"ת ה"ת ע"מ, ופתרון הנכון הוא הפרישו תרומות עשרו מעשרות.

בספר חסידים סי' תס"א נכתב "אבל חמישי אינו מזיק" - ותמהו ע"כ רבים, וראה בהגהות מקור חסד שם שהיה כתוב "אבל לא אינו מזיק", וטעה המדפיס וחשב אבל לה'...

ונסיים בצייטטה מעניינת מתוך שו"ת רדב"ז (ח"ו, סי' ב' אלפים שכ"ב):

מעשה שהביאו לפני שטר והיה כתוב בסופו "ועל זה נק"ש", ולא יכולתי להבין מהו, עד שבא בעל הדבר ופירש לי שהוא ראשי תיבות נו"ל קני"ן של"ם. אמרתי לו צריך אתה ללכת עם השטר לכל מקום שילך לבארו, כי אני אומר ראשי תיבות של "נקרא קטן שוטה", וכמה מיני נוטריקון אתה יכול לעשות במלת נק"ש...

שיעור ב'מנחת חינוך'

סח תלמיד חכם נכבד: "היה זה בימים עוד טרם יצא לאור 'מנחת חינוך' מהדורת 'מכון ירושלים', נתבקשתי על ידי ידידי שהיה מוסר שיעור קבוע במנחת חינוך, שאמלא את מקומו למשך זמן מה. אמרתי לו כי אין זמני בידי להכין את השיעור - אמנם, עם הילומדותי של המנחת חינוך יכול אני לומר שיעור גם ללא הכנה מקודמת, אבל בגלל ראשי התיבות המרובים צריך אני להתכוון... אמר לי ידידי, אמנם משתתפי השיעור אינם תלמידי חכמים מופלגים וצריכים הם לרב ומורה בזה. אבל את ראשי התיבות הם כבר למדו והכירו במשך הזמן, ובענין זה יכול אתה להעזר בהם..."

בד בבד ישנם גם ר"ת הבאים לידי שימוש לא רק בכתובה אלא גם כמטבע לשון - אם בשמות אישים (וזה מתבטא גם בה"א הידיעה שנוספה להן) כמו, הרמב"ם, הרא"ש, הרמח"ל וכדו', וכן גם כתוארים - שליט"א, זצ"ל. ויש גם ספר - השל"ה.

הנהגות ראשי תיבות

כיצד לרשום ראשי תיבות?

ראשי תיבות של	כתוב	ולא
גמרא	גמ'	ג'
תוספות	תוס'	תו'
ותירץ	ותי'	ות'
עמוד	עמ'	ע'
עיין	עי'	ע'
עיין שם	עי"ש	ע"ש
הוה אמנא	הו"א	ה"א
נפקא מינה	נפק"מ	נ"מ
שוה פרוטה	שו"פ	ש"פ
שולחן ערוך	שו"ע	ש"ע
אורח חיים	או"ח	א"ח
יורה דעה	יו"ד	י"ד
אבן העזר	אה"ע	א"ה
חושן משפט	חו"מ	ח"מ
סימן ק"י	סי' ק"י	סק"י
סעיף קטן	ס"ק	סק"י
סוף סימן	סו"ס	סס"ב
משנה ברורה	משנ"ב	מ"ב
פרי חדש	פר"ח	פ"ח
פרי מגדים	פרמ"ג	פ"מ
שערי תשובה	שע"ת	ש"ת
מגן אברהם	מג"א	מ"א
שמה מקובצת	שטמ"ק	ש"מ
שמיני עצרת	שמע"צ	ש"ע
שמות תורה	שמו"ת	ש"ת
בית דין	בי"ד	ב"ד

מושג החזיר על עצמו במערכה תורנית כגון: "עדות שאי אתה יכול להזימה", יש לחלק על המעין ולרשום בראשי תיבות "עשאי"ל". אבל שום פנים ואופן אין להתחיל מיד בראשי תיבות כגון זה - המושג צריך להופיע לפחות בפנים הראשונה בשלמותו, ודאי שאין לרשום כך כבר בכתורת החתומה! (פרט לח"ת מפורסמים ביותר כמו נ"ט בר מ"ט)

באדיבות ספרי הקריה <<<צאצא ושורר>>>

ספרי הקריה

רח' אבני נזר 23 קרית ספר
טלפקס. 08-9741641

סוכת חיים

על מסכת סוכה
ביאורים הערות וצינונים על הגמ' ופירושי רש"י
לפי סדר הדף

חברתי בעזרת החונן לאדם דעת
חיים משה בן אאמור"ר ר' עזרא שליט"א אורצעל

פה קרית ספר - תשס"ב

לפני שנה - בעלון הראשון של "ספרא", במקום זה הובאה הערכה על הספר "שמירת החיים" שחובר על ידי הרב המחבר דנן. לא חלפה יותר משנה ואנו מתכבדים להעריך את ספרו השני "סוכת חיים" על מסכת סוכה.

יש בנוטן טעם לצטט מהסכמתו היחודית של ראש כולל הגר"א קרית ספר רבי שלמה ז. רוזנטל שליט"א:

...אשר הראה כוחו וידי חביבי הנעלה הרה"ג ר' חיים משה יהודה אורצעל שליט"א את סוכתו סוכת חיים, ומתוכה ניכר שראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית, כי כל כולו שקוע בלימוד... ועשה סוכתו קבע וביתו עראי... ע"י שהעלה לתוך סוכתו כלים נאים ואוכל ושותה ומטייל ומשנן בסוכתו הלא היא "סוכת חיים" לעושיה... וכל הדואה אומר ברקאי...

עוד באו בהסכמה, רבי יצחק אורחי שליט"א, רבי משה מרדכי קארפ שליט"א, רבי בן ציון סניידערס שליט"א, רבי מנחם צבי ברלין שליט"א ורבי ראובן מילר שליט"א.

פתרונות גליון II

חידה:

כרכי "משנת רבי אהרן" שיצאו לאור: הלכות שכנים; שו"ת (ב"ב); מוסר (ג"כ); על התורה; על מסכתות הש"ס - בבא קמא; שבת-חולין; נדרים; ב"מ-ב"ב; יבמות.

עולה יורד

1. ת; 2. תו; 3. תור; 4. תורה; 5. ותר; 6. תר; 7. ר.

פתרונות גליון II

חידה:

ספרים שנכתבו מלכתחילה בלע"ז ותורגמו ללשון הקודש: האמונות והדעות (לרס"ג); בן המלך והנזיר; ילקוט מעם לועז; צאנה וראינה; ספרי הרב הירש.

השבת אבידה:

שם הספר	שם המחבר
דרך אמונה	רבי חיים קנייבסקי
המעשר והתרומה	רבי ח"י גרוסברג
כפתור ופרח	רבי אשתורי הפרחי
מעדני ארץ	רבי ש"ז אויערבאך
פאת השלחן	רבי ישראל משקלוב
שנות אליהו	רבי אליהו מוויילנא
שערי צדק	רבי אברהם דנציג
תורת זרעים	רבי אריה פומרנצ'יק

הנושא המשותף: סדר זרעים - הלכות התלויות בארץ.

© כל הזכויות שמורות לספרא

כתובת החברת: ספרי הקריה,

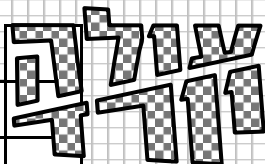
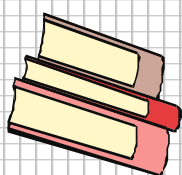
רח' אבני נזר 23 קרית ספר טלפקס. 08-9741641

חידה

פתור את ראשי התיבות דלהלן

(ניתן להעזר בספרים המוזכרים במאמר בעמ' 3)

אד"ר / אסת"ר / המ"ן / שוש"ן / מנ"ת

- הגדרות
1. חתימתו של רב חסדא (גיטין לו)
 2. ירד / נעוב
 3. לא הרשה
 4. ספר מענייני דיומא

5. מחבוא
6. סוף תיבות
7. סוף סוף תיבות

את הפתרונות יש לחסור בחערך 'ספרא' עד יום ט"ו אדר
בין הפותרים תתקיים בס"ד הגרלה נושאת פרסים

שמות הזוכים בגליון 12 יפורסחו בגליון הבא

כיד המלך

ביאורים על מגילת אסתר

אשר חנני ד' ברוב רחמי וחסדיו

משה חיים בלאאמור"ר ה"ר אבא שליט"א לייטער

קרית ספר

קונטרס זה שלפנינו - מועט המחזיק את המרובה הוא. "ביאורים" אלו שעל מגילת אסתר, הרבה טעמים יש להם. טעמים הערבים לחיכו של מחפש ביאור לפשוטו של מקרא, וערבים לחיכו של תר אחר הארה למדנית בהירה. כך קורא על חיבור זה ראש ישיבת היכל התורה רבי צבי קושלבסקי שליט"א בהסכמתו:

וקורא אני עליה כפתור ופרח כפתור ופרח!

ולא זו בלבד, עוד צירף המחבר טבלאות על סדר המאורעות במגילה, דבר אשר ראוי היה לעמוד גם בפני עצמו. קריאתה של המגילה בשעה אחת מאבדת במדת מה את תחושת הזמן, והצצה על הטבלאות המרשימות, יש בה בכדי פריסת המאורעות כהויות.

עוד צורפו הערותיו על מסכת מגילה של זקנו של המחבר הגאון רבי זאב וואלף לייטער זצ"ל מגדולי גידולי גליציה בדור דעה.

SIFREI
HAKIRYA

Sforim in English

English speaking salesman (at evening hours)

All FELDHEIM & ARTSCROLL books

23 avnei nezer, kiryat sefer tl. 08-9741641

